

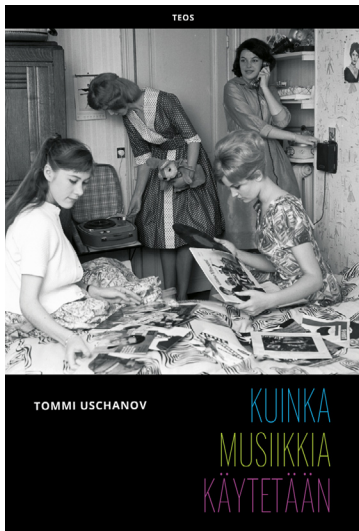
Kaarina Kilpiö

Lukeneen ja analyttisen kuuntelijan vaellus musiikinkäytön kentällä

- *VTT, dosentti Kaarina Kilpiö toimii yliopistonlehtorina Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa, MuTri-tohtorikoulussa (tutkimusvapaalla 2019–2022). Kilpiön tutkimuskiinnostukset liittyvät musiikin käyttöön arjessa, painottaen musiikin-kuuntelijoiden päivittäiskäytäntöjä sekä äänellisten elementtien hyödyntämistä audiovisuaalisissa viesteissä ja kaupallisissa äänimaisemissa.*

Lukeneen ja analyttisen kuuntelijan vaellus musiikkikäytön kentällä

Kaarina Kilpiö
.....

Tommi Uschanov 2020: Kuinka musiikkia käytetään. Helsinki: Teos. 208 sivua.

Tommi Uschanovin kirjoittajaprofiili on moninainen, peloton ja tuottelias. Hänen tekstejään on yleisesti ottaen kiinnostavaa ja nautinnollista lukea, eikä käsillä oleva tuotos tee tähän poikkeusta. Kirja tarkastelee musiikin käyttösyiden ja -yhteyksien valtavaa kirjoa yhdistellen edeltävien kirjoittajien näkemyksiä, omaa musiikkikäyttäjäkokemusta ja suoranaista anekdoottivyöryä. Tekijän taitavuudesta kertoo, että elementit on pystytty pääosin pitämään tasapainossa ja teksti niin sanotusti svengaa. Kirja onnistuu tarttumaan lukijan ajatteluun ja henkilökohtaiseen kuunteluhistoriaan, kutsuen erilaisten argumenttien poluille ja rohkaisten paitsi avoimuuteen myös itseluottamukseen omakohtaisen käyttäjäpersoonan ja musiikkisuhteen rakentamisessa.

Kirjassa on neljä pääjaksoa, jotka on otsikoitu ”Musiikin sanomisesta hyväksi tai huonoksi”, ”Eräitä musiikin käyttötarkoituksia”, ”Musiikin ja äänentoiston suhteesta” sekä ”Musiikin ja tanssin suhteesta”. Otsikot muistuttavat kutkuttavalla tavalla menneiden vuosikymmenten ja -satojen musiikkia koskevasta esseekirjoittamisesta länsimaissa (vrt. esim. Eduard Hanslickin 166 vuoden takainen musiikkiestetiikan vonkale *Vom*

Musikalisch-Schönen, joka luonnollisesti sekin päättyy Uschanovin terävän kynän tarkasteluun). Kukin jakso pursuaa sitaattia, anekdoottia ja pohdintaa. Tahti kiihtyy välillä lähes väsyttäväksi, mutta löytää useissa kohden myös poukamansa avaten tunnelmakuvia henkilökohtaiseen, nautinnolliseen ja virkistävään musiikkisuhteeseen.

Uschanov tekee jo johdannossa selväksi, että hänelle ”kaikki musiikki on käyttömusiikkia siinä määrin kuin sitä käytetään eri tarkoitukseen”. Hän ei epäröi heittäytyä keskusteluun äärimmäistenkään ”puhtaan musiikin” puolustajien ja suoranaisten ylimielisyyden ruumiillistumien kanssa – jollaisia musiikkikirjoittamisen massiivisessa menneisyydessä kyllä riittää – mutta löytää ajattelustaan ymmärrystäkin kiihkeitä barrikadeille nousijoita kohtaan.

Käsittelyssä vilahtavat esimerkiksi sellaiset seikat kuin populaarimusiikin tutkimuksen kiihkeä innostus kumouksellisten mekanismien ja musiikillisten ryhmäidentiteettien etsimiseen; viihtymisen ja rentoutumisen sinnikäs pitäminen kammottavana sekä sen ihmettely, miten vaivattomasti unohtuukaan pohtia musiikkiarjessa tiheimmin esiintyvää sisältöä (tunnareita, signaaleja, mainoksia jne.). Aiheet eivät ole kulttuurisen musiikintutkimuksen sisällä uusia, mutta tutkijaseminaarien ulkopuolella niitä ei ole suuremmin nostettu keskusteluun, siksi teos on monellakin oikealla asialla. Kritiikkiä koskettelevassa jaksossa esiin nousee myös sellaisia kirjoittajia, jotka olivat itseltäni aiemmin huomaimatta, kuten musiikkikriitikot Deryck Cooke tai W.A. Chislett. Näiden kriitikkojen keskeinen ominaispiirre oli periaate käsitellä kaikkea kohdalle osuvaa musiikkia rakentavasti, pidättäytyen vaatimasta siltä yhtäläisyyksiä omien musiikillisten mieltymysten kanssa.

Ei olekaan yllättävää, että Uschanov palaa toistuvasti Ludwig Wittgensteiniin, jonka tuotanto on yksi hänen ajattelunsa vakituisimmista perustoista. Tämän inspiroimana kasvaa kirjan pohjana oleva lähestymistapa – salliva, utelias ja iloinen musiikkikäyttö. Kirja on sanalla sanoen innoittunut puheenvuoro kaikenlaisten kuviteltavissa olevien musiikkisuhteiden puolesta. Tämä aspekti kulkee koko teoksen läpi ja saa tuekseen milloin henkilökohtaiseen kokemiseen ja milloin taas tekijän valtaisaan lukeneisuuteen perustuvia argumentteja. Oman lukukokemukseni positiivisuuteen epäilemättä vaikuttaa se, että huomasin nälkäisesti odottaneeni tällaista käsittelyä suomalaisen musiikkikeskusteluun myös akateemisten tekstien ulkopuolella. Toki itse argumenteista voi vapaasti päätyä olemaan eri linjoilla kirjoittajan kanssa, kuten kävi itselleni esimerkiksi taiteen ”tärkeänä” ja ”hyvänä” pitämisen välistä erontekoa koskevan pohdinnan lopputuleman kohdalla.

Akateemiset tutkijat ovat viime vuosikymmeninä jo ilahduttavasti vaivautuneet kysymään tutkimuskohteiksi suostuvilta ihmisiltä, mitä nämä oikeasti tekevät musiikillisessa arjessaan ja miksi. Tällöin kiinnostuksen pääkohteena on tietyn teknologisen formaatin, psykologisten vaikutusten tai alakulttuuri-identiteetin sijaan itse musiikkisuhde ja sen käyttäjäkohtainen määrittely. Tämän kaltainen etnografinen ote ei ole Uschanovin kirjan ytimessä, mutta näen sen kylläkin heti naapurissa: miltä henkilökohtaisten musiikkisuhteiden käytännöt sitten näyttävät ja mitä niistä voi seurata? Työn tuloksista on raportoitu – toki keskenään hiukan eri näkökulmista – esimerkiksi Yhdysvalloista (Crafts ym. 1994), Saksasta (Herlyn ym. 2005) ja Ruotsista (Bossius & Lilliestam 2011). Käsiällä olevan kirjan inspiroimana lukija voi mahdollisesti tarttua myös näiden tyyppisiin selontekoihin siitä, mitä kaikkea musiikinkäyttö voikaan tarkoittaa ja millaisia tulkintoja ja narratiiveja ihmiset rakentavat tällä elämänalueella.

Teos ei ole kaikilta osuuksiltaan täysin tasavahva. Alkupuolen jakson ovat omasta näkökulmastani jännittävämpiä ja elävämmiä keskustelevia kuin kaksi jälkimmäistä, joista horjuvaksi jää erityisesti viimeinen, belgialaista popcorn-ilmiötä puiva osuus. Ilmiöllä sinänsä on muikea kuriositeettiarvo, mutta sen esittelystä ei oikein päästä lentoon kulttuurianalyttisen otteen parissa, jollaista otsikko ”Musiikin ja tanssin suhteesta” lupaa. Paikka paikoin esseistin sanonnan vapaus toisaalta tuottaa sellaisia tutkija-lukijaa häiritseviä, viitteistämättömiä ilmaisuja kuin ”tutkimukset osoittavat”. Samaan hengenvetoon on silti todettava, että yleisesti ottaen lähteet on merkitty varsin tunnollisesti pitkin matkaa.

Kaiken kaikkiaan Uschanov purjehtii uljaasti maun, kritiikin, musiikin ”elävyyden” ja tallentamisen sekä ylipäättään sen käyttämisen väyliä. Hän poimii välillä suorastaan sähköistäviä otteita ja elämyksiä omasta ja muiden musiikinkäytöstä sekä herättelee tervetullutta keskustelua siitä, mistä kaikesta musiikin roolissa ja sen käytössä voisikaan olla kysymys.

Lähteet

Bossius, Thomas ja Lars Lilliestam. 2011. *Musiken och jag: rapport från forskningsprojektet Musik i människors liv*. Göteborg: Ejeby.

Crafts, Susan, Daniel Cavicchi ja Charles Keil. 1994. *My Music*. Hanover: University Press of New England.

Herlyn, Gerrit ja Thomas Overdick. 2005. *Kassettengeschichten: von Menschen und ihren Mixtapes*. Münster: Lit Verlag.